

Inimă, Cuvântul lui Dumnezeu, acțiune: termeni-cheie

de TIZIANA CAMPISI
«L'Osservatore Romano» (12/08/2025)

Trăsăturile spiritualității augustiniene și unele teme legate de experiența de viață a Sfântului Augustin au ieșit abundant la iveală în discursurile, omiliile, mesajele și catehezele pe care Papa **Leon al XIV-lea** le-a rostit în primele două luni ale pontificatului său. În aceste cuvinte, împărtășite Bisericii și lumii, regăsim **interioritatea**, introspecția, reflecția profundă și analiza intimă care au caracterizat parcursul existențial al episcopului de Hipona (Sf. Augustin).

Acea capacitate de a privi în sine, de a-și examina propriile sentimente, emoții, mișcările sufletești, neliniștile și angoasele, bucuriile și visurile, aspirațiile și grijile, transpare din scrierile marelui Părinte al Bisericii și le oferă cititorilor săi instrumentele pentru a porni într-o călătorie interioară care duce la Dumnezeu. Pentru că, după ce a căutat în rândul maniheilor Înțelepciunea — așa cum i-o propusese Cicerone în „Hortensius” —, ajungând apoi la scepticismul filozofilor academici, pe care l-a depășit — datorită ascultării predicilor lui Ambrozie — prin lectura neoplatonicilor care l-au ajutat „să revină” în sine, să intre „în intimitatea” propriei „inimi”, să descopere capacitatea de a se înălța către Dumnezeu și să înțeleagă doctrina Cuvântului, Augustin, cu ajutorul Scrisorilor Sfântului Pavel, ajunge la concluzia că Hristos este calea, adevărul și viața. El este mijlocitorul dintre om și Dumnezeu, Înțelepciunea făcută trup, Mântuitorul smerit al omenirii, care s-a dezbrăcat de egalitatea Sa cu Dumnezeu, devenind asemenea oamenilor pentru a-i salva.

Întregul parcurs al filosofului din Tagaste — între 19 și 33 de ani, adică de când s-a dedicat filosofiei pentru a găsi înțelepciunea într-o asceză către fericire până la adeziunea totală la Hristos — arată că omul, pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu, trebuie mai întâi să se cunoască pe sine, să-și depășească exterioritatea pentru a ajunge la interioritatea sa, unde locuiește lumina lui Dumnezeu și unde este imprimată imaginea Sa. Iată de ce, în „De vera religione” (39,72), Augustin scrie: «*Nu ieși afară din tine, întoarce-te în tine însuși, adevărul locuiește în omul lăuntric*». Și, în „Confesiuni”, îndeamnă să-L căutăm „în inima noastră pe Cel pe care îl căutam în afară” (V, 2), iar în „Comentariul la Evanghelia după Ioan” recomandă să ne întoarcem în propria inimă și să examinăm „ceea ce poate percepi despre Dumnezeu, pentru că acolo se află chipul lui Dumnezeu; în interioritatea omului locuiește Hristos” (18, 10). Pentru Augustin, ținta este Dumnezeu, omul este orientat către Creatorul său, iar întreaga lui existență este o continuă și neliniștită căutare. Nu întâmplător Leon al XIV-lea, în Sfânta Liturghie pentru începutul ministerului său petrin, pe 18 mai, își deschide omilia cu celebrul început al „Confesiunilor”: «*Ne-ai făcut pentru Tine și inima noastră nu-și află odihna până nu se odihnește în Tine*». Astfel, îi îndeamnă pe credincioși să aprofundeze relația om-Dumnezeu și să-L cunoască pe Isus.

În discursurile și reflecțiile Papei revine frecvent apelul la interioritate, îndemnul de a porni de la sine pentru „un drum zilnic de convertire”, așa cum spune a doua zi după alegerea sa, în celebrarea cu cardinalii în Capela Sixtină, avertizând că astăzi există „contexte în care Isus, deși apreciat ca om, este redus doar la un fel de lider carismatic sau supererou, și aceasta nu doar printre necredincioși, ci și printre mulți botezați, care astfel ajung să trăiască, la acest nivel, într-un ateism de fapt”. De aceea pornește de la bază, explicând că trebuie să începem de la noi înșine și să ne întrebăm despre relația noastră cu Dumnezeu, despre modul în care ne raportăm la Cristos.

Cu privirea mereu îndreptată spre epoca contemporană, Leon al XIV-lea observă, în mesajul din 28 mai 2025 adresat participanților la seminarul *Evanghelizarea cu familiile de astăzi și de mâine. Provocări ecleziologice și pastorale*, că „trăim într-un timp caracterizat de o căutare crescândă a spiritualității, vizibilă mai ales în rândul tinerilor, dornici de relații autentice și de măștri de viață”. Iar în mesajul video către tinerii din Chicago și din întreaga lume (14 iunie a.c.) îi invită „să privească în propria inimă, să recunoască faptul că Dumnezeu este prezent și că, poate în multe moduri diferite, ne caută, ne cheamă și ne invită «să-L cunoaștem pe Fiul Său Isus Hristos, prin Scripturi, să descoperim cât de important este pentru fiecare dintre noi să fim atenți la prezența lui Dumnezeu în inima noastră, la acea dorință de iubire din viața noastră, să căutăm, să căutăm cu adevărat și să găsim modalitățile prin care putem face ceva cu viața noastră pentru a-i sluji pe ceilalți»”. Exemplul este Sfântul Augustin, care, confruntat cu întrebările existențiale — despre sensul vieții, originea răului, originea universului —, parcurgând un drum interior profund, găsește apoi toate răspunsurile în Dumnezeu. Această muncă introspectivă este evidentă deja într-una dintre primele sale opere, „Solilocviile”, unde filosoful din Tagaste își adresează întrebări sieși — „ca și cum eu și rațiunea mea am fi fost două realități distincte, deși eram doar eu”, va clarifica în „Retractații” (1, 4,1) —, identificându-și obiectivele: „Ce vrei, așadar, să știi? Toate lucrurile pe care le-am cerut în rugăciune. Rezumă-le în câteva cuvinte. Doresc să cunosc știința lui Dumnezeu și a sufletului? Și nimic altceva? Nimic altceva. Atunci începe să cercetezi” (1, 2,7). Papa pare să se inspire din această analiză interioară când, tot către tinerii din Chicago, observă: „**Toți trăim cu atâtea întrebări în inima noastră. Sfântul Augustin vorbește atât de des despre inima noastră «care nu-și află odihna»... Această neliniște nu este un lucru negativ, și nu ar trebui să căutăm modalități de a stinge focul, de a elimina sau chiar de a ne anestezia în fața tensiunilor pe care le simțim, a dificultăților pe care le experimentăm. Ar trebui, mai degrabă, să intrăm în contact cu inima noastră și să recunoaștem că Dumnezeu poate lucra în viața noastră, prin viața noastră și, prin noi, să ajungă la alte persoane**”.

El se adresează noilor generații și în omilia rostită la Bazilica „San Paolo fuori le Mura” (Rpoma), pe 20 mai a.c., cu ocazia vizitei la mormântul Apostolului Neamurilor. Reia cuvintele Papei Benedict al XVI-lea de la ZMT de la Madrid (20 august 2011) și afirmă: „**«La originea existenței noastre este un proiect de iubire al lui Dumnezeu», iar credința ne face «să ne deschidem inima acestui mister de iubire și să trăim ca persoane care se recunosc iubite de Dumnezeu»**”. Pentru Pontiful de spiritualitate augustiniană „ **aici este rădăcina, simplă și unică, a oricărei misiuni**”.

Adresându-se seminariștilor, cu ocazia Jubileului lor (24 iunie a.c.), sublinia că „este important să ne concentrăm asupra centrului, asupra «motorului» întregului drum: inima (înțeleasă deopotrivă ca suflet)”, și că „**trebuie să lucrăm asupra interiorității, acolo unde Dumnezeu își face auzită vocea și de unde pornesc deciziile cele mai profunde; dar care este, de asemenea, locul tensiunilor și al luptelor, ce trebuie convertit pentru ca întreaga noastră umanitate să miroasă a Evanghelie. Prima lucrare, deci, trebuie făcută asupra interiorității**”, insistă, repetând încă o dată „invitația Sfântului Augustin de a ne întoarce la inimă, pentru că acolo regăsim urmele lui Dumnezeu”. „Este în sufletul uman, rațional și inteligent, unde trebuie să căutăm chipul Creatorului”, se citește în „Despre Treime” (14, 4,6), unde sfântul episcop de Hipona explică faptul că imaginea lui Dumnezeu se află „în partea cea mai nobilă a spiritului uman, partea prin care acesta Îl cunoaște sau poate să-L cunoască pe Dumnezeu”, și chiar dacă „spiritul uman nu este de aceeași natură cu Dumnezeu, totuși imaginea acelei naturi care este superioară tuturor celorlalte trebuie căutată și găsită în ceea ce natura noastră are mai bun”, și aceasta chiar atunci când spiritul „este degradat și deformat prin

pierderea participării la Dumnezeu”, pentru că „rămâne totuși imaginea lui Dumnezeu” și o este „întrucât este capabil de Dumnezeu și poate participa la El” (14, 8,11).

Papa însoțește, cu cuvintele sale, această analiză interioară: „a coborî în inimă uneori poate să ne înspăimânte, pentru că în ea sunt și răni”. Și încurajează: „Nu vă fie teamă să aveți grijă de ele, lăsați-vă ajutați”, avertizând că „fără viața interioară nu este posibilă nici viața spirituală, pentru că Dumnezeu ne vorbește chiar acolo, în inimă”, și „trebuie să știm să-L ascultăm”. Oferă, apoi, indicații suplimentare, precizând că „această lucrare interioară include și exercițiul de a învăța să recunoaștem mișcările inimii: nu doar emoțiile rapide și imediate care caracterizează sufletul tinerilor, ci mai ales sentimentele voastre, care vă ajută să descoperiți direcția vieții”. Apoi precizează că „drumul privilegiat care ne conduce spre interioritate” este rugăciunea, pentru că „fără întâlnirea cu El, nici nu reușim să ne cunoaștem cu adevărat pe noi înșine”; de aceea este necesar „să invocăm frecvent Duhul Sfânt”, pentru ca El să poată plămădi „o inimă docilă, capabilă să perceapă prezența lui Dumnezeu, chiar și ascultând vocile naturii și ale artei, ale poeziei, literaturii și muzicii, precum și ale științelor umane”. În „Cetatea lui Dumnezeu” (19, 19), Augustin scrie că „iubirea de adevăr caută liniștea contemplației”, iar în „Expuneri la Psalmi” aprofundează experiența rugăciunii, care este dialog cu Domnul: „Este Dumnezeu cel care vorbește cu tine; când te rogi, tu ești cel care vorbește cu Dumnezeu” (85, 7,5).

În mai multe ocazii, de asemenea, Papa Leon al XIV-lea recomandă ascultarea: „Cred că este important ca noi toți să învățăm tot mai mult să ascultăm, pentru a intra în dialog” (Omilia la Sfânta Liturghie din cripta Bazilicii „San Pietro”, 11 mai a.c.). Privind apoi la lumea contemporană, Papa, în audiența acordată profesorilor din școlile catolice din Irlanda, Anglia, Țara Galilor și Scoția și tinerilor din dieceza de Copenhaga (5 iulie), recunoaște că „*astăzi, foarte des, pierdem capacitatea de a asculta, de a asculta cu adevărat. Ascultăm muzică, urechile noastre sunt constant inundate de tot felul de inputuri digitale, dar uneori uităm să ascultăm inima noastră*” și reiterează că „este în inima noastră unde Dumnezeu ne vorbește, unde Dumnezeu ne cheamă și ne invită să-L cunoaștem mai bine și să trăim în iubirea Lui”; de fapt, „prin această ascultare”, continuă Papa, ne putem deschide „pentru a permite harului lui Dumnezeu să întărească” propria „credință în Isus, astfel încât să putem împărtăși mai ușor acest dar cu ceilalți”.

Inimă, Cuvântul lui Dumnezeu, acțiune, iată cuvintele-cheie ale învățăturilor lui Leon al XIV-lea cu privire la interioritate: să cultivăm „în propria inimă sămânța Evangheliei pentru a o duce apoi în viața cotidiană, în familie, la locul de muncă și de studiu, în diferitele medii sociale și către cei aflați în nevoie”, și să punem pe primul loc „relația cu Domnul, să cultivăm dialogul cu El. Atunci El ne va face lucrătorii Săi și ne va trimite în ogorul lumii ca martori ai Împărăției Sale” (Rugăziune „Îngerul Domnului”, 6 iulie 2025).

Traducere în limba română: Mihaela Caba-Madarasi